

Over wegdagvaarden

'Je wordt gewoon belemmerd'

Lex van Almelo, journalist

De rechter-commissaris heeft het verzoek om nog een getuige te horen of een deskundigenonderzoek in te stellen al ingewilligd. Maar het komt er niet van, omdat de officier van justitie inmiddels een dagvaarding heeft uitgebracht. Jan Sjöcrona is niet de enige advocaat die dit zogenoemde 'wegdagvaarden' – zonder dat de verdachte in voorlopige hechtenis zit – onfatsoenlijk vindt. Maar het OM is zich van geen kwaad bewust.

Graag had hij de officier van justitie in de strafzaak over de bouwfraude bewogen tot een sepot. Of desnoods overlegd over een schikking. Maar toen de officier de mini-instructie 'wegdagvaardde' kon Jan Sjöcrona zijn cliënt geen slepende zitting meer besparen. Een 'opgeheven middelvinger', zo betitelde Sjöcrona deze praktijk eind vorig jaar in zijn terugblik op de evaluatie van de werkgroep-Posthumus (in *Trema* van afgelopen november, p. 378). 'Je wordt gewoon belemmerd in de mogelijkheden om jouw strategie te bepalen en de afloop van de zaak te beïnvloeden,' zegt hij nu.

OMISSIE

'Dagvaarding kan geschieden ook al is het gerechtelijk vooronderzoek nog niet gesloten. Van de dagvaarding geeft de officier van justitie in dat geval schriftelijk kennis aan de rechter-commissaris. Door deze kennisgeving eindigt het gerechtelijk vooronderzoek. (...),' aldus de tekst van art. 258 lid 2 Sv. Deze bepaling is onder meer bedoeld om het strafproces te stroomlijnen en om te voorkomen dat de verdachte vrijkomt omdat de termijn voor de voorlopige hechtenis is verstreken, terwijl het gerechtelijk vooronderzoek nog niet is gesloten.

In de praktijk voelen advocaten zich nogal eens benadeeld als de officier het gerechtelijk vooronderzoek of de mini-instructie sluit door te dagvaarden, terwijl de verdachte op vrije voeten is. Volgens advocaat Peter van Russen Groen heeft de wetgever deze situatie over het hoofd gezien. Daardoor kan de verdediging de rechter-commissaris volgens hem ook niet

meer vragen om getuigen te horen of een deskundigenonderzoek in te stellen als de officier dan een dagvaarding uitbrengt, terwijl de verdachte *niet* in voorlopige hechtenis zit.

Nu komen gerechtelijke vooronderzoeken nog maar weinig voor, omdat de officier van justitie de rechter-commissaris vooral zonder gerechtelijk vooronderzoek vragen om dwangmiddelen in te zetten als telefoontaps en doorzoeking van woningen. Als tegenwicht voor deze stroomlijning is de mini-instructie ingevoerd, waarbij de verdediging verzoeken kan indienen bij de rechter-commissaris. Dat de officier van justitie die mogelijkheid doorkruist door een dagvaarding uit te brengen, wekt wrevel bij de verdediging. Is dat wel eerlijk?

TIJDVERLIES

Ja hoor, zei de Rechtbank Maastricht december vorig jaar in de strafzaak tegen een van belastingfraude verdachte cliënt van Van Russen Groen (LJN AU8931). De cliënt zat niet in voorlopige hechtenis, er liep een gerechtelijk vooronderzoek, maar de officier dagvaardde toch. Geen probleem, volgens de rechtbank. De wet biedt namelijk verschillende waarborgen om 'vanuit verdedigingsoogpunt ongewenste gevolgen (...) te redresseren'. Zo kan de verdediging onderzoekswensen kenbaar maken op de regiezitting en een bezwaarschrift uitbrengen tegen de dagvaarding. Dat bezwaarschrift maakt overigens alleen kans als de dagvaarding lichtvaardig is uitgebracht. Daar was in dit geval geen sprake van volgens de rechtbank, omdat het overgrote deel van de onderzoekswensen van de verdediging is gehonoreerd.

'Bij wegdagvaarden kan een zaak niet meer buitengerechtelijk worden afgedaan, en er valt een instantie weg'

'Volgens de rechtbank is wegdagvaarden toegestaan,' zegt Peter van Russen Groen. 'Maar is het ook wenselijk?' Natuurlijk kan de verdediging zijn verzoeken alsnog doen op de regiezitting. Maar, zoals gezegd, kan de zaak dan niet meer buitengerechtelijk worden afgedaan. Verder valt er een instantie weg en dus ook een mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de afwijzing van een verzoek, dat volgens Van Russen Groen op de zitting eerder wordt afgewezen. Bovendien betekent uitstel van de verzoeken tijd- en energieverlies voor de verdediging. Je kunt natuurlijk met de officier overleggen over de onderzoekswensen. Maar daarbij ben je als verdediging wel afhankelijk van diens gunsten.

Annelies Röttgering van de Nederlandse Vereniging van Strafrecht Advocaten vindt daar, net als Sjöcrona, een onevenwichtigheid in zitten. 'Dezelfde onevenwichtigheid schuilt sinds jaar en dag in het feit dat de verdediging geen zelfstandig recht heeft om getuigen op te roepen of te dagvaarden.'

Strafpleiter Mark Oosterveen heeft het wegdagvaarden daarentegen 'eigenlijk nog nooit als een probleem gezien', omdat de meeste rechter-commissarissen, zelfs als er al een dag-

‘Maar er zijn voldoende
compensatiemogelijkheden voor
de verdediging’

vaarding is, in de praktijk toch wel bereid blijken een mini-instructie te openen om getuigen te horen. ‘Zeker als het belang van de verdediging evident is.’

Jan Boksem, advocaat en sinds 1 februari bijzonder hoogleraar Verdediging in strafzaken in Maastricht: ‘Bij de meeste grote zaken overleggen de verdediging, de officier en de rechter-commissaris goed met elkaar. In mijn (plattelands)praktijk ervaar ik de problemen niet.’

Annelies Röttgering: ‘De ene officier staat daar aanzienlijk meer voor open dan de andere. Het is tekenend voor de machtspositie van het OM dat de discussie met de botte bijl kan worden beslecht.’

REPAREREN

Advocaat-generaal Frits Posthumus reageert (op persoonlijke titel) verbaasd: ‘Ik had me niet gerealiseerd dat het een probleem kan zijn: de terechtzitting biedt toch de mogelijkheid om niet-vervulde onderzoekswensen aan de orde te stellen? Zolang het onderzoek ter terechtzitting niet is begonnen kan de R-C volgens art. 241 Sv nog dingen doen, terwijl het uitbrengen van de

dagvaarding een mini-instructie niet uitsluit. Uit de uitspraak van de rechtbank blijkt dat het onderzoek bij de R-C al erg lang liep en het de advocaat duidelijk was dat de officier wilde vervolgen. De raadsman had zijn strategie een openbare zitting te voorkomen toch eerder naar buiten kunnen brengen?’

Ook de bij het parket-generaal gedetacheerde officier van justitie Jack van Zijl vindt dat er voldoende compensatiemogelijkheden zijn voor de verdediging en wijst daarbij ook op de artikelen 241 en 241b Sv.

GEZOND VERSTAND

Volgens strafrechter Rosa Jansen van het landelijk overleg van voorzitters van de strafsectoren is wegdagvaarden niet iets wat de laatste tijd vaker voorkomt dan vroeger. Wettelijk gezien is de verdediging niets kwijtgeraakt. Advocaten kunnen altijd nog een aantal dagen voor de rechtszitting schriftelijk verzoeken indienen. De rechter zal altijd alert moeten zijn en toetsen of de verdediging voldoende mogelijkheden heeft gehad. Als het goed is, toetst de zittingsrechter de verzoeken op dezelfde manier als de rechter-commissaris. Een mini-instructie doorkruisen door een dagvaarding uit te brengen, zal iemand met gezond verstand trouwens niet gauw doen.’

Maar toch gebeurt het, terwijl de verdediging er niets tegen kan beginnen. Advocaat/hoogleraar Stijn Franken: ‘Zaken komen steeds sneller op de zitting, waarna de rechter instemt met onderzoekshandelingen die de rechter-commissaris had moeten laten verrichten. Dat levert bepaald geen efficiencywinst op. Maar voor de verdediging betekent het dat er geen weg meer terug is en een zitting onvermijdelijk.’

column

JOOST BEVERSLUIS

Draadloos corrigeren

Mijn counterscribent Matthijs Kaaks schreef in het vorige nummer over de negatieve invloed van elektronica, op de bedrijfsvoering binnen de balie. Ik wil de ontwikkelingen eens door een zonnige bril bezien.

Uit de wereld der hondenliefhebbers – daar geldt vanouds het adagium: ‘Was sich liebt, das neckt sich’ – ken ik een systeem waardoor de viervoeter die neigt tot weglopen op het erf kan worden gehouden. De hond krijgt een halsband die reageert op een elektrisch veld afkomstig van een draad geleid langs de erfrens. De reactie houdt in: een middelkrachtige stroomstoot. Na een of twee keer komt hij niet meer in de búurt van de afscheiding.

Dit is het tijdperk waarin alles wat eerder per draad moest, mogelijk wordt zonder draad. Het is voorts het tijdperk waarin via satellieten in banen om de aarde ieder plekje daarop tot op een paar meter nauwkeurig kan worden bestreken via een of ander signaal. Vooral uit Amerikaanse films, maar ook wel een beetje na wat reflectie, zie ik grote kansen om via nieuwe techniek de bewegingsvrijheid van lieden die hun recht daarop misbruiken, effectief te beperken.

Immers. Ook in het vredige Nederland wordt heel wat afgemept en bedreigd en gescholden en erger. Het neemt eerder toe dan af. Vandaar een steeds veelkleuriger waaier van verbodsmaatregelen, vanuit diverse fora opgelegd, met betrekking tot stad, wijk, straat, huis etc. Opgelegd vooral aan mannen, bij wier *intelligent design* destijds kennelijk aanzienlijke plaats werd ingeruimd voor de *feature* ‘lust tot meppen en erger’.

Probleem is evenwel altijd de handhaving. Met name bij *intelligent designed* die ook nog eens te stom of te slim zijn om enig inkomen of vermogen te hebben. En men snapt het al: hier gaat ons de techniek helpen.

Het draagt al flink bij dat tegenwoordig overal waar veel mensen zijn camera’s hangen (de bezwaren daartegen begrijp ik niet, als ik hoor hoe menig-een zichzelf continue registreert en op het net zet, maar dat even terzijde). Dat vergemakkelijkt de handhaving. Maar het kan natuurlijk beter. Ik voor-spel dat binnen enkele jaren via een satelliet op een paar decimeter nauwkeu-rig een ruimte kan worden ‘afgestraald’ (niet te verwarren met ‘instralen’, wat overigens ook nog wel werkelijkheid kan worden, ook buiten Tiel), die dan *off limits* kan worden gemaakt voor dragers van een halsband (om dat beeld aan te houden) op straffe van een schok van ontmoedigende sterkte bij overtreding.

Denk eens in. Voetbalstadion *off limits* voor tuig (daarna prettig vrijwel leeg) steden, wijken, huizen, eventueel kamers in huizen (na 20.00 ’s avonds) voor allerhande mannen, winkels voor dieven, rechtbanken voor geschorste advocaten, de wereld buiten de werkkamer voor rechters met achterstand et cetera. Alleen op bevel van de rechter natuurlijk (die lekker zelf de sterkte van de schok mag instellen). Of in de laatste genoemde gevallen op bevel van de NOVA en de Raad voor de rechtspraak.

Orwell? Kom, kom, dat was ook maar een mening. En geef toe hoe prettig het is als zo’n ongemaneerde loebas op je af dreigt te springen, zich op het laatst bedenkt en wegblijft of onder je ogen elektronisch gecorrigeerd wordt. Nou? Ik ben voor de vooruitgang!

Illustratie: Dimitry de Bruin